

Araştırma Makalesi • Research Article

**An Evaluation On YÖK 100/2000 Scholarship: “Advantages And Disadvantages”
YÖK 100/2000 Bursu Üzerine Bir Değerlendirme: “Avantajlar ve Dezavantajlar”**

Ozan YILDIRIM¹

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 31 August 2020

Received in revised:
12 November 2021

Accepted: 12 November 2021

Keywords:

Education

Scholarship

Doctorate

Globalization

Competition

ABSTRACT

This study has been prepared to evaluate the advantages and disadvantages of YÖK 100/2000 scholarship given by YÖK for priority fields. The aim of the study is to emphasize the importance and necessity of this scholarship program for Turkey, and to reveal the shortcomings of the program and to help the project come to a better place. The increase in human resources with doctorates in a country will directly affect the development of that country and its competition with other countries. It is important to keep the motivation of the scholars who benefit from the YÖK 100/2000 scholarship high. In the study, semi-structured in-depth interviews were conducted with 18 scholars who received doctoral education in different priority areas. According to these talks; Although it is a non-refundable scholarship, it is stated that the amount of the scholarship is sufficient, the opportunity to receive doctoral education in large and developed universities, the ability to focus on doctoral education without working in another job during the doctoral period, and the ability to work in close contact and joint work with faculty members are the advantages of the scholarship. Disadvantages are that the scholars do not have health insurance and are subject to general health insurance, that the employment issue for post-doctoral education is uncertain, and that they cannot attend symposiums and congresses due to financial inadequacy. These findings emerged in line with the opinions of the 18 interviewees and should not be generalized.

MAKALE BİLGİSİ

Makale geçmişi:

Başvuru tarihi: 31 Ağustos 2020

Düzeltilme tarihi: 12 Kasım 2021

Kabul tarihi: 12 Kasım 2021

Anahtar Kelimeler:

Eğitim

Burs

Doktora

Küreselleşme

Rekabet

ÖZ

Bu çalışma, YÖK tarafından öncelikli alanlar için verilen YÖK 100/2000 bursunun avantaj ve dezavantajlarını değerlendirmek için hazırlanmıştır. Çalışmanın amacı, bu burs programının Türkiye için önem ve gerekliliğini vurgulamak, ayrıca programın eksikliklerini ortaya çıkararak projenin daha iyi yerlere gelmesine aracı olmaktır. Bir ülkedeki doktoralı insan kaynağının artması, o ülkenin gelişimine ve diğer ülkelerle olan rekabetine doğrudan etki edecektir. YÖK 100/2000 bursundan yararlanan bursiyerlerin motivasyonlarını yüksek tutmak önemlidir. Çalışmada, farklı öncelikli alanlarda doktora eğitimi alan 18 bursiyerle yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelere göre; geri ödemesiz bir burs olmasına rağmen burs miktarının yeterli olması, büyük ve gelişmiş üniversitelerde doktora eğitimi alma fırsatı, doktora süresince başka bir işte çalışmadan doktora eğitimine odaklanabilme ve öğretim üyeleriyle yakın ilişki içinde olup ortak çalışma yapabilme bursun getirdiği avantajlar olarak belirtilmiştir. Bursiyerlerin sağlık güvencelerinin olmaması ve genel sağlık sigortasına bağlı olmaları, doktora eğitimi sonrası için istihdam konusunun belirsiz olması ve maddi yetersizlikten dolayı sempozyum ve kongrelere katılamamak dezavantajlar olarak ortaya çıkmıştır. Bu bulgular görüşme yapılan 18 kişinin görüşleri doğrultusunda ortaya çıkmıştır ve genellenmemelidir.

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, ozanyildirim@ohu.edu.tr,
ORCID: 0000-0001-7737-6311

GİRİŞ

Küreselleşen dünyada, bilgi ve bilginin üretimi daha önemli hale gelmiştir. Bilgiyi üreten, yönlendiren ve diğer ülkelere bunu yayabilen ülkeler hem refah seviyesini yükselmekte hem de daha fazla gelişmektedir. Bilginin üretimi için eğitim ilk şartlardan biridir. Bu bağlamda doktora eğitimi, bireylere belirli bir alanda uzmanlık kazandıran oldukça önemli bir eğitimidir. Doktora eğitimi, bu eğitimi alan kişilere ileri düzeyde araştırma becerileri kazandırmaktadır.

Ülkeler her geçen gün doktoralı kişi sayısına daha fazla ihtiyaç duymaktadır. 2019 yılında, Amerika Birleşik Devletleri'nde 67 bin 449, Almanya'da 28 bin 147, İngiltere'de 25 bin 20, Hindistan'da 24 bin 300 ve Japonya'da 16 bin 39 kişi doktora eğitimini tamamlamıştır.² Bu ülkelerin genel anlamda dünya ekonomisine yön veren ülkeler olduğu söylenebilir. Ayrıca, bu ülkeler dünya geneline en çok teknoloji ihraç eden ülkelerdir. Türkiye'deki doktora mezunu sayısına bakıldığında ise, istenen rakamlara henüz erişilmediği görülmektedir. Türkiye'de 2019 yılında 8 bin 275 kişi doktora eğitimini tamamlamıştır.³ Ülkemizin gelişimi ve refah seviyesinin artması için daha fazla doktora mezununa ihtiyaç vardır. Türkiye'de, Yüksek Öğretim Kurumu ve TÜBİTAK tarafından doktora bursları verilmekte ve doktora eğitimi teşvik edilmeye çalışılmaktadır. Özellikle, 2017 yılında başlayan ve YÖK tarafından verilen 100/2000 doktora bursu, ülkemizin eğitime yaptığı katkı açısından önemli bir adımdır.

Küresel rekabet ortamında, ülkelerin pozisyonlarının belirlenmesinde yükseköğretim odaklı performansların etkileri fazladır. Bu bağlamda, birçok ülkede yükseköğretim odaklı rekabete açık ve özellikle araştırmacı insan kaynağının geliştirilmesine yönelik programlar sürdürülmektedir. YÖK 100/2000 bursu da bu amaçla hayata geçirilmiştir. Ülkemizde, doktoralı insan kaynağı oranında 1000 kişiye, 0,4 doktoralı insan kaynağı düşmektedir. Gelişmiş ülkelerde bu sayı daha fazladır. YÖK 100/2000 bursu ile bu sayısının gelişmiş ülkelere yaklaşması amaçlanmaktadır.⁴ Dolayısıyla, YÖK 100/2000 bursunun, dünya genelindeki burs programları örnek alınarak hazırlandığı söylenebilir. Doktoralı insan sayısının artırılması, ülkelerin gelişimi için önemlidir.

YÖK 100/2000 bursu, belirlenen öncelikli alanlarda ülkemizin doktoralı insan kaynağına olan ihtiyacını karşılamak üzere verilmektedir. Bu burs, üniversitelerin enstitüleri tarafından, ilgili alanlarda çalışan ve doktora yeni başlayan öğrencilere verilmektedir.⁵ YÖK tarafından verilen 100/2000 doktora bursundaki öncelikli alanlar; ağ teknolojileri, akıllı enerji sistemleri, nükleer enerji, iletişim çalışmaları, uluslararası güvenlik ve terör, insan beyni ve nöro bilim gibi alanlardır.⁶ YÖK 100/2000 bursu kapsamında burs verilen öncelikli alanların hepsi, ülkelerin gelişimi ve küreselleşen dünyada rekabet etmesi için gereklidir. Dolayısıyla seçilen alanlarda yetişecek doktoralı insan kaynağı ülkemizin hedeflerine katkı sağlayacaktır.

Burs, bir öğrencinin öğrenimini sürdürebilmesi veya bir kimsenin bilgi ve görgüsünü arttırması için belli bir süre devlet veya özel kuruluşlarca ödenen aylık para anlamına gelmektedir.⁷ Burs, bireylerin eğitimlerini tamamlayabilmeleri ve sonrasında ülkelere katkı sağlamaları için önemlidir. YÖK 100/2000 doktora bursu miktarı, proje hayata geçirildiğinde 1.800 lira iken, 2018 yılında 2.000

²<https://www.ab-ilan.com/en-cok-doktora-mezunlari-bu-ulkelerde/> (Erişim tarihi: 05.02.2021).

³<https://www.ab-ilan.com/en-cok-doktora-mezunlari-bu-ulkelerde/> (Erişim tarihi: 05.02.2021).

⁴<http://www.yok.gov.tr/web/100-2000/100-2000-doktora-projesi-nedir-> (Erişim tarihi: 06.02.2021).

⁵http://www.yok.gov.tr/web/100-2000/ana-sayfa/-/asset_publisher/GmIBKb3EwoVO/content/100-2000-yok-doktora-bursu-2018-2019-bahar-donemi-basvuru-ilan%C4%B1-27-12-2018-?redirect=http%3A%2F%2Fwww.yok.gov.tr%2Fweb%2F100-2000%2Fana-sayfa%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_GmIBKb3EwoVO%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_pos%3D1%26p_p_col_count%3D3 (Erişim tarihi: 06.02.2021).

⁶http://www.yok.gov.tr/documents/10279/39473087/2018_2019_Bahar_100_2000_Alan_ve_alt_alan_kodlari.pdf (Erişim tarihi: 06.02.2019).

⁷http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c5aad691991f6.96521195 (Erişim tarihi: 06.02.2021).

lira, 2019 yılında ise 2.500 lira olmuştur.⁸ Bu miktarlar önemlidir ve YÖK tarafından karşılıksız şekilde verilmektedir. Bu açıdan YÖK 100/2000 doktora bursu, ülkemiz için amaca yönelik hayata geçirilen önemli bir projedir.

Ülkemizin doktoralı insan ihtiyacını karşılayacak çok önemli bir proje olan YÖK 100/2000 projesinin bazı eksikliklerinin olduğunu da söylemek gerekmektedir. Öncelikli olarak, bu burstan yararlanan kişilerin, ülkemizin geleceğini yaratabilecek kişiler olacağı söylenmelidir. Bu açıdan bu kişilere gerekli kolaylık ve yatırımların daha fazla yapılması gerekmektedir. YÖK doktora bursiyerleri; araştırma, yayın yapan kişilerdir, ancak bir kuruma bağlı akademisyenler gibi akademik teşvik uygulamasından yararlanamamaktadırlar. YÖK doktora bursiyelerinin akademik teşvikten yararlanmaları onları motivasyon olarak olumlu etkileyecek ve daha iyi çalışmalar yapmalarını sağlayacaktır. Ayrıca, bu kişilerin burs miktarları, araştırma görevlisi maaşı kadar yüksek değildir. Bu açıdan, kitap satın almak, kongre veya sempozyumlara katılmak bu kişiler için daha zor olmaktadır. Bir başka konu ise, YÖK doktora bursiyelerinin sağlık güvencelerinin olmamasıdır. Bu uygulama sosyal devlet anlayışına aykırı bir uygulama olarak değerlendirilebilir. En önemli ve hayati konulardan biri ise, YÖK 100/2000 doktora bursiyelerine doktora bitimi sonrası iş ve kadro garantisinin sağlanmamasıdır. Kuşkusuz, doktora bitiren kişilerin istihdam edilmesi diğer eğitim düzeylerine göre daha kolaydır. Ancak, doktora eğitimi sırasında gelecek kaygısı üzerine endişe duymak, eğitim sürecine zarar verebilecek bir etkidir.

Sözü edilen vurgu noktalarından hareketle, bu çalışmanın sorunsalı; YÖK 100/2000 doktora bursunun avantaj ve dezavantajlarının neler olduğunu değerlendirmektir. Çalışmanın amacı, ülkemiz için oldukça önemli olan YÖK 100/2000 bursunu değerlendirmek ve bursiyelerin gözünden projede ne gibi eksikliklerinin olduğunu ortaya çıkarmaktır. Bu eksikliklerin ortaya çıkarılması, projenin ilerleyen yıllarda geliştirilmesine de katkı sağlayacaktır.

1. EĞİTİM VE ÖNEMİ ÜZERİNE

Eğitimin başlangıcı, insanlık tarihinin başlangıcı ile eş zamanlı olarak değerlendirilebilir. Dünya tarihine bakıldığında, eğitim olgusunun önemli bir inceleme alanı olduğu görülmektedir. Eğitim alanındaki gelişme ve değişimlerin, toplumlar üzerinde önemli etkileri vardır. Türkiye Cumhuriyeti kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet'in ilk yıllarında eğitim politikalarına büyük önem vermiştir. Toplumların geçirdiği evrelere bakıldığında, eğitim alanında sürekli bir arayış ve yenilik yapma durumu söz konusudur. Eğitimin temel amacı, insanları en kısa zamanda nitelikli bireyler olarak yetiştirmektir (Çıkkılı, 2016: 1). Toplumların en önemli yapı taşı insan faktörüdür. İnsan faktörü, gelişmenin ve değişimin itici gücüdür. Doğduğu anda şekillendirilmeye hazır olan insanın aldığı eğitim, onun ilerleyen dönemlerde toplum ve insanlığa olan katkısını doğrudan belirlemektedir. Bu anlamda, eğitim kalitesi ve eğitimin sürdürülebilirliği oldukça önemli bir konudur.

Eğitim, bireylerin ihtiyaçlarını toplumun beklentileriyle örtüşecek şekilde karşılayan, bütün bireylerin katılımına açık, ülkenin nitelikli insan gücünü karşılayan bir kurumdur olarak değerlendirilebilir. Eğitim, hem bireylerin hem de toplumun refah ve mutluluğunun sağlanmasında önemli işlevlere sahiptir. Eğitim; siyasal yönden bireylerde demokratik bir toplum bilincini geliştirmeye, sosyal yönden karmaşık sorunları anlaşılır kılmaya, bilimsel ve teknolojik yönden ilerlemeye ve kültürel yönden yeteneklerin keşfedilmesine yardımcı olan bir kurumdur. Bütün bu süreçleri gerçekleştirirken, ekonomik büyümeye katkı sağlayarak toplum üzerinde çok yönlü, hissedilir etkiye sahiptir (Bowen,1977'den aktaran Beydoğan, 2016: 130). Değişen dünya düzeninin gerektirdiği nitelikli insan gücü, değişen ekonominin ihtiyaçlarını karşılamakla kalmaz, aynı zamanda nitelikli işgücünün, yaratıcı düşüncenin ve ileri tekniklerin gelişmesine de katkıda bulunur. Bireylerdeki bu yetkinlik sosyal uyumun sağlanması, ekonomik büyümenin sürdürülmesi ve değişim, için en önemli temelleri oluşturur (Wykstra, 1971'den aktaran Beydoğan, 2016: 130). Küreselleşme,

⁸http://www.yok.gov.tr/web/guest/anasayfa/-/asset_publisher/64ZMbZPZIS14/content/id/33805510,

<http://www.hurriyet.com.tr/egitim/100-2000-yok-doktora-bursu-miktari-aciklandi-kime-ne-kadar-burs-verilecek-40729113>,

<https://www.gidahatti.com/doktora-ogrencilerinin-burs-miktari-artiyor-140602/> (Erişim tarihi: 06.02.2021).

enformasyon toplumunun gündelik yaşamda yoğun şekilde etkisini göstermesi; bilginin günümüzdeki en önemli güç olmasına neden olmuştur. Bilgiyi üreten ve yönlendiren toplumlar, bilgiyi dışarıdan alan toplumlara göre her açıdan daha ileri duruma gelmiştir. Bu bağlamda, ülkelerin ileri düzeyde bir eğitim politikasının olması gereklidir. Nitelikli eğitim, ülkelere ilerleyen dönemlerde özellikle ekonomik anlamda avantaj sağlamaktadır.

Dünya siyasi tarihinin ortaya çıkmasından itibaren, ülkeler arasındaki rekabet devam etmektedir. Bu rekabet ilk çağlarda, askeri sistemler üzerinden sürdürülürken, günümüzde bilgiyi üretmek üzerinden sürdürülmektedir. Bilginin üretimi ise, eğitim politikalarının nitelikli olması ile doğrudan ilgilidir.

Eğitim, bireyi topluma yararlı hale getirmektir. Eğitim aynı zamanda, insanı sosyalleştirmektedir. Son olarak ise eğitim, insana aklını kullanabilmesini öğretmektedir. Eğitim oldukça uzun bir süreçtir. Meyvesini geç veren eğitim, bu meyveyi verdiği zaman toplumların yükselmesini sağlamaktadır. Bu anlamda, eğitimde verimlilik oldukça önemlidir (Demirci, 2011: 16). Boşa giden ve işe yaramayan bir eğitim süreci, hem bireyler hem de toplumlar üzerinde maddi ve manevi kayıplar oluşmasına neden olur. Bu anlamda eğitim süreçleri içerisinde, eğitim alan bireylerin kendi proje ve tezlerini üretmeleri eğitimin niteliğinin artması için bir faktör olarak değerlendirilebilir. Türkiye’de lisans ve lisansüstü eğitim programlarında öğrencilere tez, proje vb. uygulamalar yaptırılmaktadır. Bu uygulamaların her birimde yapılması önem taşımaktadır. Çünkü, özellikle lisans eğitim programlarında bazı farklılıklar olabilmektedir. Eğitimin niteliği için bu tür uygulamaların varlığı gereklidir.

Eğitim sürecinin ekonomik ve toplumsal yaşamda önemli bir rolü bulunmaktadır. Bir başka deyişle, gerek örgün gerekse yaygın eğitim sürecinde bireye yaşamı boyunca toplumsal ve ekonomik davranışları üzerinde etkili olacak birtakım değerler kazandırılmaktadır. Bu bağlamda, ekonominin eleştirici ve yaratıcı, yeni buluşlar yapan verimlilik bilinç ve bilgisine sahip bireylere ihtiyacı bulunmaktadır. İşte bu ihtiyacı gidermek ve değişikliği hazırlamak eğitimin işlevlerinden birisidir (Demirci, 2011: 17). Bu nokta oldukça önemlidir. Toplumların eğitim düzeyi yüksek olan ve eğitim süreçlerini verimli şekilde geçiren insanlara ihtiyaçları vardır. Ancak böylelikle, bilinç sahibi bireyler ülkeleri için üretmek katkı sağlamaktadır.

Günümüzde bilgi toplumu yaşanmaktadır. Hedef, bilgi toplumunun ihtiyaç duyduğu insan tipinin yetiştirilmesidir. Bilgi toplumunda bilgi, temel bir güç olarak görülmektedir. Böyle bir toplumun beklentilerini karşılayabilmek için, okulun kurumsal yapısını yenileştirmesi gerekmektedir. Okul, öyle bir kurumsal kültür oluşturmalıdır ki, bu kültürde yetişen öğrenci, bilgiye ulaşma yollarını bilen, bilgi teknolojilerinden ve verimlilik tekniklerinden yararlanabilen, okuyan, araştıran ve yorumlayan bir kişi olarak yetiştirilmelidir (Demirci, 2011: 19-20). Dolayısıyla kişilere bu özelliklerin sağlanması için, günümüze uyarlanmış ve günümüze göre güncellenmiş bir eğitim sisteminin varlığı gereklidir.

Eğitim ve eğitim sistemleri toplumların gelişimi için oldukça önemlidir. Eğitim bir toplumu her anlamda etkileyen bir olgudur. Mutlu ve kaliteli bir yaşam, ekonomik refah, eşitlik ve adalet, bağımsızlık ve özgürlük, özgüven, medeni insan olma, hayalleri gerçekleştirme, toplumu ilerletme ve ulusal kalkınma için eğitim şarttır. Lisans ve lisansüstü eğitim bütün toplumlar için önemlidir. Çünkü bu eğitim sistemleri bireylerin hem kendisine hem de içinde yaşadığı topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirmesine aracı olmaktadır. Özellikle lisansüstü eğitim, ilerleyen dönemlerde bireylerin içinde yaşadıkları topluma artı değer katması açısından daha önemlidir.

Şüphesiz eğitimin her kademesi çok önemlidir, fakat bir ülkenin kalkınması için gerekli olan mesleklerin en iyi biçimde yürütülmesini sağlayacak yapıcı ve yaratıcı insan gücünün yetiştirilmesinde, yükseköğretim kurumlarının önemi çok büyüktür. Yükseköğretim kurumları öğrencilere yalnız hazır bilgi vermekle yetinmez; ülkenin sorunlarını bilimsel yöntemle çözümlenebilecek, topluma önderlik edecek, araştırmacı elemanlar da yetiştirir (Çakmak, 2008: 38). Bu etkinlik ise, özellikle lisansüstü eğitim aşamalarında kazandırılmaktadır.

Kalkınma sürecinde en önemli görev yüksek nitelikli insan gücüne düşmektedir. Gereksinim duyulan bu insan gücünün yetiştirilmesinde nitelikli bir lisansüstü eğitim, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından yaşamsal bir önem taşımaktadır. Bu nedenle lisansüstü eğitime gereken önemin verilmesi ve bu alandaki sorunların çözümlenmesi gerekmektedir (Sevinç, 2001'den aktaran Özmen ve Güç, 2013: 215). Bu bağlamda, ülkelerin özellikle doktora eğitim programlarına ve bu programların sürdürülebilir olmasına önem vermesi gerekmektedir.

Lisansüstü eğitim bilim insanı yetiştirme ve ulusal bilim politikasının yürütülmesindeki en önemli etmenlerden biridir. Temel amacı; bilgiyi üreten, kullanan, eleştiren ve üreten bir düşünce tarzıyla problem çözebilecek nitelikte insan gücünü yetiştirmektir. Bu nedenle lisansüstü eğitimin planlaması ve etkin şekilde yürütülmesi, o ülkenin gelişmişlik düzeyi ile yakından ilgilidir (Alhas; 2006'dan aktaran Karaman ve Bakırcı, 2010: 95). Dolayısıyla ülkelerin gelişmesi için lisansüstü eğitime önem vermesi ve bu eğitimin çıktılarını daha önceden belirleyerek ona göre programlar oluşturması gerekmektedir.

Her toplumun bilim, sanayi ve yükseköğretim alanlarında seçkin kişilere ihtiyacı vardır. Bu kişiler, doktora programlarıyla yetiştirilebilmektedir. Lisansüstü eğitim, yükseköğretimde eğitim ve araştırma bütünlüğünü daha kuvvetli hale getiren ve sürdüren bir bağ olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle doktora programlarıyla kişilere bağımsız araştırma yapma, bilimsel olayları geniş ve derin bakış açısı ile irdeleyerek yorumlama ve yeni sentezlere ulaşma yeteneği kazandırılmaktadır (Tuzcu; 2003'den aktaran Karaman ve Bakırcı, 2010: 104-105). Dolayısıyla, bir ülke nüfusunda doktora mezunu sayısının fazla olması, o ülkenin gelişmişlik düzeyine doğrudan etki edecektir. Gelişmiş ülkelere bakıldığında doktora mezunu sayılarının fazla olduğu görülmektedir.

Doktora eğitimi, akademik uygulamaların merkezi olarak kabul edilmektedir. (Pyhalto, Toom, Stubb ve Lonka, 2012'dan aktaran Akbulut vd., 2013: 51). Bu eğitiminin amacı ekonomik ve teknolojik kalkınma için gerekli temel araştırmaları planlayıp, yürütecek, sonuçlandıracak ve yayımlayacak bilim adamı, öğretim üyesi ve araştırmacı yetiştirmektir. Bu amaç kapsamında, bilgi ve teknolojiyi üretmeye yönelik çalışmaların yapılmasını sağlayarak öğrencilere bağımsız araştırma yapma, bilimsel olayları geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneği kazandırmaktır (Varış, 1972; Keskinlik ve Ertürk, 2009'dan aktaran Akbulut vd., 2013: 51). Bu bağlamda, doktora eğitimi alan herkesin akademisyen olacağını söylemek yanlış bir düşüncedir. Doktora eğitimi alan kişiler, ar-ge çalışmalarında, ulusal ve uluslararası projelerde ve bilgi üretiminde en ön sırada olmaktadır. Bu noktada, çalışmanın kuramsal bölümünde ısrarla üzerinde durulan "doktora eğitiminin önemi" konusu da daha somut hale gelmektedir.

Doktora eğitim süreçlerinde pek çok sorun vardır. Enstitülerin mali açıdan yetersiz olup, kısıtla ödeneklere sahip olması önem bir sorundur. Pahalı ve yüksek maliyetli lisansüstü eğitimde kitap, kırtasiye, fotokopi, yol vb. harcamaları yapmak zorunda kalan öğrenciler maddi sorunlarla karşılaşmakta yeterince verimli olamamaktadır. Lisansüstü öğrencilerinin maddi sorunları projelerle çözümlenmesi sağlanmalı, burs ve istihdam sorunları çözümlenmeli, kamuda işe girerken öncelik tanınmalıdır (Karaman ve Bakırcı, 2010: 106).

Özetle, doktora eğitiminin önemi oldukça açıktır. Ülkelerin doktora eğitimi verme konusunda, başarılı kişilere önem vermesi ve yatırım yapması çok önemlidir. Bu bağlamda, özellikle gelişmiş ülkelerde farklı doktora programlarının yürütüldüğü ve bu programların doktora mezun sayılarına etki ettiği söylenmelidir. Türkiye'de de farklı kurum ve kuruluşlar tarafından doktora eğitimi desteklenmektedir. Ancak hâlâ bazı sorunların varlığı devam etmektedir. Ülkemizde doktora eğitimi, araştırma görevlileri, dışarıda farklı bir işte çalışanlar veya hiçbir işte çalışmayanlar tarafından yapılabilmektedir. Kuşkusuz, bu eğitimin maddi boyutu oldukça önemlidir. Çünkü bu eğitim lisans ve yüksek lisans sonrasında devam eden bir süreçtir. Bu bağlamda, hiçbir işte çalışmayan ve doktora eğitimine devam eden başarılı kişilerin bu süreçte desteklenmesi gerekmektedir. Bu destek için ise, işlevsel olan burs programları ülkelerin kalkınma planları doğrultusunda devreye sokulmalıdır.

2. BURS KAVRAMI VE BURS PROGRAMLARININ ÖNEMİ

Burs, bir öğrencinin öğrenimini yapması ya da bir kimsenin görgüsünü artırması için belli bir süre devlet ya da özel kuruluşlarca ödenen aylık para, öğrenmelik anlamına gelmektedir. Burs, bu erkle vakfedilmiş para ya da malın geliridir.⁹ Burs, başarılı ve maddi durumu nedeniyle eğitimine devam edemeyen kişilerin toplumumuza kazandırılmasında önemli işlevler görmektedir.

İçinde bulunduğumuz çağ, enformasyon toplumu olarak tanımlanmaktadır. Enformasyon toplumunda bilgi en önemli güçtür. Günümüzde bilgi, sadece salt bilgi olarak kalmamakta, farklı açılardan farklı getirileri de ortaya çıkmaktadır. Bilginin üretimi ve kullanımının, ülkelere özellikle ekonomik anlamda üstünlük kazandırdığı bir gerçektir. Bunun en önemli nedeni ise, enformasyon toplumunda bilginin, kazanç ve gelire eşdeğer şekilde yükselmiş olmasıdır.

Bireylerin, bilgi toplumunun ihtiyaçlarına göre yetiştirilmesinde öğretim kurumlarına önemli görevler düşmektedir (Numanoğlu, 1999'dan aktaran Atıla, vd., 2016: 69). Eğitim kurumları, bilgi toplumunun özelliklerine uygun olarak bireylere analiz, sentez ve değerlendirme yapabilme becerileri kazandırmalıdır. Ayrıca eğitim kurumları bireylerin; eleştiren, sorgulayan ve bilimsel düşünen kişiler olmalarına yardımcı olmalıdır (Parlar, 2012'den aktaran Atıla, vd., 2016: 69). Bilgi toplumuna dönüşüm ve bilgi ekonomisine geçiş sürecinde, bilginin yoğun şekilde üretildiği ve paylaşıldığı yerler olması sebebiyle yükseköğretim kurumları bütün ülkeler için oldukça önemlidir ve ülkelerin bu kurumlardan beklentileri oldukça fazladır (Tanrıku, 2011'den aktaran Atıla, vd., 2016: 69). Dolayısıyla, özellikle lisansüstü eğitim programları nitelikli insan kaynağının ortaya çıkmasında oldukça önemlidir. Bu açıdan lisansüstü programlar için öğrencileri özellikle maddi anlamda destekleyecek programların varlığı gereklidir.

Türkiye, eğitime önemli yatırımlar yapmaktadır. Türkiye'nin 2023 Eğitim Vizyonu, 23 Ekim 2018 tarihinde Beştepe Millet Kongre ve Kültür Merkezi'nde açıklanmıştır. Toplantıda konuşma yapan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk, eğitime yapılan ve yapılacak olan yatırımları açıklamışlardır.¹⁰ Buna göre başarılı öğrencilerin desteklenmesi de bu vizyonun bir parçası olarak açıklanmıştır.

Türkiye'de farklı kurumlar tarafından verilen lisansüstü ve doktora bursları bulunmaktadır. TÜBİTAK'ın verdiği araştırma bursları, Milli Eğitim Bakanlığı'nın verdiği Yurtdışı YLSY bursu ve Yüksek Öğretim Kurumu'nun hayata geçirdiği YÖK 100/2000 bursu bu burs programlarından en önemlileri olarak değerlendirilebilir. Özellikle, 2017 yılında başlayan YÖK 100/2000 bursu bu bağlamda oldukça ön plana çıkmıştır.

TÜBİTAK farklı türde doktora bursları vermektedir. Yüksek Lisans Öğrencileri İçin Doktora Burs Programı, Genel Yurt İçi Doktora Burs Programı, Sosyal Bilimlere Geçiş Teşvik Doktora Burs Programı, Öncelikli Alanlara Yönelik Doktora Burs Programı, Sanayiye Yönelik Doktora Burs Programı ve Doğrudan Doktora Burs Programı, TÜBİTAK'ın verdiği burslardır.¹¹ Bu burs programlarının hepsinin farklı koşulları vardır. Ayrıca her bursun ödeme miktarı da farklıdır. TÜBİTAK, kurulduğu günden bu yana ülkemizin gelişimine önemli katkılar sağlayan bir kurumdur. Dolayısıyla, kurumun verdiği doktora bursları da ülkemizin gelişimine doğrudan katkı sağlamaktadır.

Bir diğer önemli lisansüstü burs programı ise, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilen YLSY yurt dışı bursudur. YLSY, ülkemizin yetişmiş insan kaynağı ihtiyacını karşılamak amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen yurt dışı lisansüstü öğrenim bursluluk programıdır. Program kapsamında yurt dışına gönderilen öğrencilerin seçme, yerleştirme, öğrenime başlama, öğrenimlerinin izlenmesi, burs ve okul ödemeleri, sağlık harcamaları, ulaşım giderleri, sınav ücretleri, kırtasiye yardımı, öğrenim sonrası ilgili kuruma yerleştirilmesi ve takibinin yapılması vb. tüm iş ve işlemler Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.¹² YLSY, bursiyerlere önemli fırsatlar sunmaktadır. Yurt dışında lisansüstü eğitim almanın sonunda, işe yerleşme konusunda herhangi bir

⁹<http://www.dildernegi.org.tr/TR,274/turkce-sozluk-ara-bul.html> (Erişim Tarihi: 18.02.2021).

¹⁰<http://www.meb.gov.tr/2023-egitim-vizyonu-aciklandi/haber/17298/tr> (Erişim Tarihi: 19.02.2021).

¹¹http://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/2211_2015_ilan_dr_web.pdf (Erişim Tarihi: 19.02.2021).

¹²https://yyegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/21031209_ylsy_tanitim_kitapci.pdf (Erişim Tarihi: 19.02.2021).

sıkıntı yaşamamak, bursiyerler için oldukça önemlidir. YLSY bursiyerleri, eğitimlerinin ardından akademi, bakanlık ve farklı devlet kurumlarında istihdam edilmektedir.

YLSY programı 2006 yılında ivme kazanmıştır. “5 Yılda 5000 Öğrenci Projesi” ile 2006-2015 yılları arasında toplam 7673 öğrenci bu programa dâhil olmuştur.¹³ Kuşkusuz YLSY, ülkemizin doktoralı insan kaynağı ihtiyacını karşılamak için çok değerli bir programdır. Ancak, programdan yararlanan kişi sayısının yıllara oranla biraz düşük olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, 2017 yılında başlayan YÖK 100/2000 doktora bursu, faydalanan kişi sayısı açısından, farklı bir noktada değerlendirilmelidir.

Dünyada küresel bir rekabet ortamı yaşanmaktadır. Bu rekabet ortamı içerisinde yüksek öğretim kurumlarına önemli görevler düşmektedir. Bu kapsamda, pek çok ülkede yükseköğretim odaklı rekabete açık ve özellikle araştırmacı insan kaynağının geliştirilmesine yönelik programlar başlatılmıştır. Almanya: Excellence Initiative, Çin: Project 985 ve Project 865, Kore: Brain Korea 21 programme, Japonya: Global 30, Tayvan: Top Universities Project ve Rusya: 5-100 Project bunlara örnek olarak verilebilir. YÖK 100/2000 doktora burs projesiyle, ülkemizde kişi başına düşen doktoralı insan kaynağının artırılması hedeflenmektedir. 100 / 2000 Programı bu amaca yönelik olarak ülkemizin ihtiyaçları ve gelişim alanları dikkate alınarak uzun ve katılımcı bir yaklaşımla tasarlanmıştır ve geleceğe yönelik etkin bir projedir. Bu program kapsamında ülkemizin öncelikli alanlarına yönelik 100 alanda 2000 doktoralı insan kaynağı yetiştirilecektir. Bu insan kaynağının istihdamı ise sadece akademiye yönelik olmayıp, özellikle kamunun ve özel sektörün de gelişimi odaklı süreçlerine de ciddi yararlar sağlayacaktır.¹⁴ Ülkemizin gelişimi için akademi oldukça önemlidir. Ancak, doktoralı insan kaynağının sadece akademi alanında çalışması, ülkemizin gelişimine sınırlı ölçüde katkı yapacaktır. Dolayısıyla, bilgi odaklı süreçlerin ön planda olduğu kamu kurumları ve özel sektörde de doktoralı insan kaynağının istihdam edilmesi önemlidir. YÖK 100/2000 projesi bunu hedeflemektedir. Ancak, doktora eğitimi sonrası bursiyerlerin hangi kurumda istihdam edileceğinin belli olmaması bir olumsuzluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal devlet olmanın en büyük şartlarından biri, yurttaşlarına sağlık güvencesi vermek ve sağlık hizmeti sunmaktır. YÖK 100/2000 bursiyerleri, genel olarak 25 yaşını aşmış kişilerden oluşmaktadır. Ancak bu kişilere sağlık güvencesi verilmemektedir. Bu durum, YÖK 100/2000 bursiyerleri için değiştirilmesi gereken bir konudur. Özellikle, Fen Bilimleri alanında doktora eğitimine devam eden ve laboratuvar ortamında çalışmak durumunda olan bursiyerler için bu konu daha önemlidir.

YÖK 100/2000 bursiyeleri için değerlendirilmesi gereken bir diğer konu ise, akademik teşvik ile sempozyum ve kongrelere katılım konusunda kolaylık sağlanmasıdır. Akademik teşvik uygulaması 2015 yılında başlamıştır. Akademisyenler yıl içerisinde yapmış oldukları yayınları puanlandırmakta ve puan oranlarına göre, maaşlarına ek olarak belirli ücretler almaktadır. Bu uygulama, akademik çalışma yapmayı teşvik ederken, ülke genelinde yapılan bilimsel çalışma sayısını da arttırmaktadır. YÖK 100/2000 bursiyerleri ise, akademik teşvikten yararlanamamaktadır. YÖK 100/2000 bursiyerlerinin akademik teşvikten yararlanması oldukça önemlidir. Çünkü, doktora sürecindeki kişilerin maddi anlamda motive edilmesi, onların daha üretken kişiler olmalarına yardımcı olabilir. Sempozyum, kongre ve konferans gibi akademik etkinlikler, doktora sürecindeki kişilerin kendilerini geliştirmeleri için önemli fırsatlar sunmaktadır. Üniversite mensubu kişiler, yurt içi veya yurt dışı akademik etkinliklere katıldıklarında; katılım ücreti, yol parası ve konaklama giderleri gibi ücretleri üniversitelerinden geri almaktadır. YÖK 100/2000 bursiyerlerinin böyle bir hakkı bulunmamaktadır. Ülkemizin rekabet gücüne katkı yapacak doktoralı insan kaynağının bu tür etkinliklere katılımının teşvik edilmesi ve bu durumun kolaylaştırılması ülkemize ilerleyen yıllarda daha fazla katkı sağlayacaktır.

¹³https://yyegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/21031209_ylsy_tanitim_kitapcigi.pdf (Erişim Tarihi: 19.02.2021).

¹⁴<https://yuzukibinbursu.yok.gov.tr/Sayfalar/HaberDuyuru/100-2000-doktora-projesi-nedir.aspx> (Erişim Tarihi: 20.02.2021).

Bu noktada, YÖK 100/2000 doktora burs programının akademik teşvik, sempozyum, kongre vb. için geri ödeme yapma, sağlık güvencesi ve doktora sonrası iş garantisi sağlama gibi vaatlerinin olmadığını söylemek gerekmektedir. Eşdeyişle, programın yönetmeliği bu tür olanakları sunmamaktadır. Burada bu durumlar eksiklik olarak nitelendirilmektedir ve bu olanakların sağlanmasının, projeye oldukça olumlu etki edeceği varsayılmaktadır.

Özetle, YÖK 100/2000 doktora burs programı, ülkemizin doktoralı insan kaynağının artırılması için oldukça önemli ve değerli bir programdır. Bu projenin hayata geçmesinde, yurt dışında uygulanan farklı doktora burs programları örnek alınmış ve proje buna göre hayata geçirilmiştir. Projenin farklı açılardan iyileştirilmesi, gelecek açısından ülkemize nitelikli katkılar sağlayacaktır. Çünkü, doktoralı insan kaynağının artması eşzamanlı olarak ülkemizin diğer dünya ülkeleri arasındaki yerini doğrudan etkileyecektir.

3. YÖNTEM

Bu çalışma betimsel bir çalışmadır ve tarama modeli ile desenlenmiştir. Çalışmanın temel amacı var olan durumu olduğu gibi ortaya koymaktır. Çalışmada veri toplama tekniği olarak yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme, doğrudan gözlem yapılamayan durumlar için kullanılmaktadır. Duygular, düşünceler, niyetler, geçmişte yaşanan davranışlar, gözlemcinin içine giremediği durumlar, insanların dünyayı nasıl organize ettiği ve anlamlandırdığı gözlenmemektedir. Bu durumları ortaya çıkarmak için katılımcılara sorular sorulmalıdır. Görüşmenin amacı, görüşme yapılan katılımcının bakış açısını öğrenmektir (Merriam, 2013, s. 86).

Twitter'daki YÖK 100/2000 Doktora Bursiyerleri Platformu ve Facebook'taki Yüksek Lisans ve Doktora Yardımlaşma Platformlarında görüşme formu paylaşılmış ve forma geri dönüş sağlayan 18 kişi ile internet üzerinden yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Doktora eğitimi alan öğrencilerin doktora yeterlik sınavını geçip geçmedikleri dikkate alınmamış ve öğrencilerin doktora eğitimine başlamış olmaları yeterli sayılmıştır.

Çalışma kapsamında görüşme yapılan, YÖK 100/2000 doktora bursiyerlerinin hepsi öncelikli alanlarda eğitimlerinde devam etmektedir. Bulgular kısmında bursiyerlerin hangi alanlarda doktora eğitimi aldığı belirtilmiştir. Çözümlemeler sırasında, görüşmeye katılan kişilerin gerçek kimlikleri verilmemiş, 18 kişi alfabetik şekilde harflerle kodlanmıştır. Nitel araştırmada kullanılan görüşmelerin en güçlü özelliği araştırmacının göremediği durumlar hakkında bilgi verme, araştırmacının gördüğü durumlar hakkında ise alternatif açıklamalar yapma olanağı sunmasıdır. Bu olanağa, görüşme sırasındaki sohbetten doğan beklenmedik ve rastlantısal öğrenmelerin de eklendiğini söylemek gerekir (Glesne, 2013, s. 143). Aslında, burada vurgulanmak istenen, nitel araştırmanın olay ve durumları derinlikli bir şekilde ortaya çıkardığıdır. Bunun için, nitel çözümleme yöntemi kapsamında kullanılan en etkili veri toplama tekniklerinden biri de görüşmedir. Çalışmada her bir katılımcıya eşit şartlar sunulmuş, kendilerini ifade etme noktasında herhangi bir süre sınırlaması getirilmemiştir

Görüşmeler sonucu elde veriler tematik analiz yöntemi ile kategorileştirilerek yorumlanmıştır. Bu kategoriler: 1. Doktora eğitimi üzerine, 2. Avantaj ve dezavantajlarıyla YÖK 100/2000 bursu, 3. Akademik gelişim ve 4. Gelecek kaygısı olarak belirlenmiştir. Tematik analiz, bir veri kümesi içerisindeki kalıpları veya temaları tanımlamak, analiz etmek ve raporlamak için kullanılan nitel bir yöntem (Braun ve Clarke, 2006: 79) olup, "kodlama ve tema geliştirme üzerine odaklanmış analitik bir işlem" şeklinde tanımlanabilir (Lyons ve Rohleder, 2014: 96). Tematik analiz, araştırma konusunun daha derin ve geniş bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunur (Marks ve Yardley, 2004). Nitel çalışmada amaç derinlikli sonuçlar elde etmektir. Bu çalışmada da YÖK bursiyerlerinin yararlandıkları YÖK 100/2000 bursunun avantaj ve dezavantajları ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, belirlenen tematik kategoriler bağlamında araştırmaya katılan kişilerin düşünceleri yorumlanmıştır. Bazı cevaplar benzer olduğu için her kategoride her katılımcının düşüncelerine yer verilmemiştir.

4.1. Doktora Eğitimi Üzerine

YÖK 100/2000 bursiyerlerinin çoğu akademik kariyer için doktora eğitimi yaptıklarını ifade etmişlerdir. 29 yaşındaki, Basın ve Yayın Doktora Programı, Sosyal Medya Çalışmaları alanında bursiyer olan A şu ifadeleri kullanmıştır:

Basın alanında yetişmiş elemanların ve mezunlarının kayda değer bir istihdam alanı yok. İstihdam edilenlerin ise, özlük haklarından maaş şartlarına kadar birçok konu da yaşadığı sıkıntılar mevcut. Bu nedenle, basın ve yayın alanında yetiştirilecek öğrencilere katkı vermek amaçlı lisansüstü eğitime başladım. Aynı zamanda kişilik özelliklerim ile akademik hayatın örtüştüğünü düşünüyorum.

A, Türkiye’de medya düzeni hakkında olumsuz ifadelerde bulunmuştur. Kuşkusuz, dünyanın farklı yerlerinde medya eleştirilmektedir. Ancak A, ileride doktoralı bir kişi olarak mevcut medya düzeninde gelişim kaydetmek yerine akademisyen olmayı istediğini belirtmiştir. Günümüzde enformasyon toplumunda sosyal medya önemli bir alan olarak ortaya çıkmıştır. Sosyal medya alanında doktora bursiyeri olan kişilerin akademi dışında da pek çok alanda çalışması mümkündür. Dolayısıyla bu kişilerin farklı iş olanaklarına yönlendirmeleri de önemlidir.

Teknoloji, hem ekonomik ilerlemenin hem de gelişmesinin en önemli ön koşullarındandır. 28 yaşında olan N, Mikro ve Nano teknoloji alanında YÖK 100/2000 bursiyeridir. N, yeniliklere açık ve kendini geliştiren bir akademisyen olan için doktora eğitimi aldığını belirtmiştir. Kuşkusuz, mikro ve nano teknoloji alanında iyi bir akademisyen olmak önemlidir. Ancak, bu alanda doktora yapmış bireylerin ülke ekonomisi ve gelişimini de katkı yağacağı söylenebilir. Kaldı ki, YÖK 100/2000 bursunun tek amacı sadece akademisyen yetiştirmek değildir.

Bazı uzmanlık alanları ülkelerin gelişimi için önemlidir. Örneğin tarım arazileri fazla olan ve nüfusun önemli bir bölümünün tarım ile geçindiği Türkiye’de tarım, sürdürülebilir tarım ve organik tarım gibi alanlar yatırım yapılması gereken alanlardır. 28 yaşındaki YÖK 100/2000 bursiyeri G, Sürdürülebilir-Etkin Tarım alanında bursiyeridir. G, doktora yapma amacının akademik kariyer olduğunu ifade etmiştir. 29 yaşındaki Ö de Organik Tarım alanında YÖK 100/2000 bursiyeridir. Ö, doktora yapma nedenini şu şekilde açıklamıştır:

Ülkemizin eksik olduğunu düşündüğüm alanlardan birinde akademik düzeyde araştırmalar yapmak ve çiftçilerin tarımdan uzaklaşmasına engel olmak adına hayvancılıkta ve organik tarımda yeni fikirler ortaya koymak istediğim için başladım...

Dolayısıyla Ö, sadece akademisyen olmak için değil, ülkemizin tarım politikalarına katkı yapmak için de doktora yaptığını belirtmiştir.

YÖK pek çok farklı alanda 100/2000 bursu vermektedir. Sadece teknoloji, fen bilimleri veya bilişim alanları değil, tarih alanları da bunlara dâhildir. 32 yaşındaki D, Balkan Çalışmaları Anabilim Dalında doktora eğitimine devam etmektedir. D, öncelikli olarak akademik kariyer yapmak için doktora eğitimi aldığını belirtmiştir. Bilim adamı sıfatıyla, bilimsel metotlarla ülkemizin ihtiyaç duyduğu sahada bilgi edinerek, bölgede atalarımızın kurduğu adil düzene ve insanlığa hizmet etmek

için de doktora devam ettiğini dile getirmiştir. Türk bilim insanların yurt dışında tanınır olması ve önemli çalışmalara imza atması ülkemizin bilim dünyasındaki etkinliği için önemsenmesi gereken bir konudur. Dolayısıyla D'nin doktora eğitimi alma nedenleri, YÖK'ün hedefleri ile de örtüşmektedir.

YÖK 100/2000 doktora bursundan farklı yaştaki kişiler yararlanabilmektedir. 43 yaşındaki M, Manevi Danışmanlık alanında doktora bursu almaktadır. M, doktora eğitimi alma nedenini şu şekilde açıklamıştır. "Ben Ahıskalı Türk'üm. Geçmişimiz ve şu an mevcut durumumuz ile ilgili araştırmalar yaparak hem bilime hem de Ahıskalı Türklerle'le ilgili literatüre katkı sağlamak istiyorum." YÖK 100/2000 doktora burs programında yaş sınırlamasının olmaması oldukça önemlidir. Örneğin, Türkiye'de araştırma görevlisi olarak atanabilmek için yaş sınırı 35'tir. YÖK 100/2000 doktora burs programında yaş sınırının olmaması doktorantlar için avantaj sağlamaktadır.

Günümüzde bazı kavramlar sadece tek bir alan bağlamında kullanılmaktadır ve bu durum zaman zaman yanlış bir algı oluşmasına neden olabilmektedir. "Araştırmacı" kavramı da bunlardan biridir. Araştırmacı, genel anlamda akademi için kullanılmaktadır. Halbuki, özel şirketlerin ar-ge departmanlarında çalışan araştırmacılar da bulunmaktadır. Ayrıca, akademi dışında diğer devlet kurumlarında da araştırmacılar istihdam edilmektedir. 34 yaşındaki, Bilgisayar Mühendisliği-Biyoenformatik alanı bursiyeri olan I, alanında deneyimli bir araştırmacı olmak için doktora yaptığını ifade etmiştir. Bu bağlamda, I'nın doktora yapmaya sadece akademisyenlik gözüyle bakmadığı, farklı alanlarda araştırmacı olarak da çalışabileceği söylenebilir.

Eğitim süreci hayat boyu sürmektedir. Doğduğumuz andan ölene kadar geçen süreçte eğitim sürekli olarak hayatımızdadır. Bu bağlamda eğitim sürecini sadece belirli dönemler ile sınırlamak yanlıştır. 31 yaşında, İletişim Çalışmaları alanında bursiyer olan J, öncelikli olarak akademik bir kadroda görev almak için doktora yaptığını, ancak eğitimin hayat boyu süren bir süreç olduğunu, kendisini geliştirmek ve bilinç düzeyini arttırmak için de doktora eğitimi aldığını ifade etmiştir.

YÖK 100/2000 bursu, sadece ülkemizin akademisyen ihtiyacını karşılamak için programlanmamıştır. Buradaki temel hedef, ülkemizde kişi başına düşen doktoralı insan kaynağını arttırmak ve beraberinde ekonomik ve teknolojik kalkınma sağlamaktır. Ancak, yapılandırılmış görüşme sorularına yanıt veren doktorantların birçoğu sadece akademik kariyer yapmak adına doktora eğitimi aldıklarını belirtmişlerdir. B, C, Ç, E, F, H, İ, K, L ve O'nun cevapları bu doğrultuda olmuştur.

Doktora eğitimi, en üst seviyedeki eğitimidir ve bir ülke için doktoralı insan kaynağının fazla olması, o ülkenin gelişimine doğrudan katkı sağlayacaktır. Kuşkusuz doktora eğitimi almış kişilerin akademisyenlik yapma istekleri doğaldır. Ancak doktoralı insan kaynağının çalışabileceği ve projeler üretebileceği farklı çalışma alanları da vardır. YÖK 100/2000 doktora burs programı da bunu hedeflemektedir. Dolayısıyla, bursiyerlerin çoğunun sadece akademisyen olmak için doktora eğitimi almaları bursiyerler bağlamında eleştirilebilecek bir konudur. Sonuç olarak bu algının değişmesi önemlidir. Çünkü, doktoralı insan kaynağının artması ülkemizin ekonomik gelişimine doğrudan katkı sağlayacaktır.

4.2. Avantaj ve Dezavantajlarıyla YÖK 100/2000 Bursu

Bu başlıkta, bursiyerlerin düşünceleri doğrultusunda YÖK 100/2000 burs programını avantaj ve dezavantajları incelenerek yorumlanmıştır.

A

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Başka bir gelire ihtiyaç duymadan doktora eğitimine odaklanılabilmesi, 	<ul style="list-style-type: none"> Sağlık sigortası olmaması ve gss yaptırmak zorunda olmak, Araştırma görevlisi gibi çalıştırılıp, maddi olarak bunun karşılığını alamamak,

B

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Akademik kariyer hedefleyen bireyler için maddi anlamda destek sağlaması, Maddi durumları daha az düşünerek, yapılan çalışmalara odaklanma. 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrencilerin sağlık ve sosyal güvencelerinin olmaması, Bursiyelerin nasıl kullanılacağına üniversiteler bırakılması.

C

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Doktora eğitimini maddi anlamda rahat bir şekilde devam ettirme imkânı sağlaması, Doktora programlarının farklı ve büyük üniversitelerde açılması. 	<ul style="list-style-type: none"> Programın en büyük dezavantajı sigorta ve sağlık güvencesinin olmaması, Bursiyelerin genel sağlık sigortası yatırması Bazı üniversitelerin bursiyeleri araştırma görevlisi gibi kullanması, bazılarının ise öğrenci olarak konumlandırması.

Ç

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Maddi olarak büyük bir destek olması Sürekli okulda olmanın araştırma sürecini kolaylaştırması 	<ul style="list-style-type: none"> Sağlık sigortası sorunu, İş garantisi olmaması. Doktora sonrası sürecin belirsiz olması.

D

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Akademik ihtiyaçların karşılanabilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Gelecek kaygısının olması, kadro garantisi olmaması, Sağlık güvencesi ve genel sağlık sigortası sorunu

E

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Doktorayı yaparken çalışmak yerine buradan alınan parayla çalışmalara daha kolay vakit ayrılması 	<ul style="list-style-type: none"> Bursiyelere ödenen meblağın yetersiz olması, Sağlık sigortasının olmaması.

F

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Mali açıdan doktora sürecini rahatlatması, Farklı ve büyük üniversitede, ayrıca şehirde eğitim alma avantajı. 	<ul style="list-style-type: none"> Bursiyelerin enstitülerde görev tanımlamalarının tam olarak yapılmaması Sağlık güvencesi sorunu.

G

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Eğitim için bulunulan şehirde kira, fatura vb. ihtiyaçların karşılanabilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Kadrolu araştırma görevlilerinden daha çok çalışılması İzin hakkının olmaması

H

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Geri ödemesi olmayan bir burs olduğu için büyük bir avantaj 	<ul style="list-style-type: none"> Benim için bir dezavantajı yok

I

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Doktora sürecini maddi anlamda az da olsa rahatlatması. 	<ul style="list-style-type: none"> Sağlık güvencesi olmaması, Bölümde araştırma görevlisi gibi çalıştırılmak, Burs miktarının kongre ve sempozyumlara katılmak için yetersiz olması.

İ

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Doktora sürecinde maddi olarak desteklenmek. 	<ul style="list-style-type: none"> Doktora sonrası sürecin belirsizliği

J

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Doktora sürecinde ekonomik kaygılardan uzaklaşmak, 	<ul style="list-style-type: none"> Bir dezavantajı olduğunu düşünmüyorum.

<ul style="list-style-type: none"> Tüm enerjinin doktora ve çalışmaya kanalize edilmesi. 	
---	--

K

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Maddi sıkıntıların azalmasını sağlıyor, Yapılan çalışmalara daha rahat odaklanılıyor. 	Doktora sonrasının belirsiz olması

L

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Doktora sürecindeki ekonomik sıkıntıları azaltmaktadır. 	<ul style="list-style-type: none"> Bir dezavantajı olduğunu düşünmüyorum.

M

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Bursun maddi açıdan destek olması 	<ul style="list-style-type: none"> Sempozyum ve kongrelere katılmak için burs miktarı yetersiz

N

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Çalışmayan kişiler için maddi anlamda önemli bir destek. 	<ul style="list-style-type: none"> Sigortasız olmak, Doktora sonrasının belirsizliği, Bazı üniversitelerde bursiyelerin yoğun şekilde akademik ve idari görevler için kullanılması.

O

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Doktora sürecinde sadece doktora odaklanmayı sağlaması 	<ul style="list-style-type: none"> Enstitülerin bursiyeleri belirli bir düzen olmadan çalıştırması

Ö

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> Doktora sürecinde çok önemli bir maddi kaynak olması. 	<ul style="list-style-type: none"> Sağlık güvencesinin olmaması.

Bu başlıkta, çalışmaya katkı sağlayan her bursiyerin YÖK 100/2000 burs programı ile ilgili avantajlı ve dezavantajlı olarak düşündükleri noktalar ayrı ayrı tablolar halinde sunulmuştur. Düşüncelerde ortak noktalar olsa da, her bireyin konu ile ilgili ne düşündüğü önemlidir. Çünkü bu burs programındaki aksayan noktaları ortaya çıkarmak önem taşımaktadır.

Bursiyerlerin çoğu, YÖK 100/2000 bursunun doktora sürecini özellikle maddi anlamda rahatlattığını ifade etmiştir. Özellikle başka bir yerde çalışmadan sadece doktora yapma olanağının burs aracılığıyla sağlanması önemsenmektedir. Geri ödemesiz burs miktarlarının normalde daha düşük olduğu, bu bursun ise geri ödemesiz bir bursa göre yüksek olduğu üzerinde durulmuştur. Bir başka nokta ise, doktora sürecinde sadece doktora yapmaya odaklanmanın önemli olduğu ve bu burs programının bunu sağladığı üzerinde durulmuştur.

YÖK 100/2000 doktora burs programı, yükseköğretim sistemimiz içinde devletimiz tarafından oldukça önemsenen bir projedir. Ancak projenin belirli noktalarda aksayan ve dezavantajlı olan yönleri de vardır. Bunlardan ilki ve bursiyerler tarafından en fazla önemsenen konu sağlık güvencesi ve genel sağlık sigortasıdır. Doktora eğitimi, belirli bir yaşı aşmış insanlar tarafından alınmaktadır, dolayısıyla bu kişilerin genel sağlık sigortasına tabi olması olumsuz bir durumdur. Ayrıca, Fen Bilimleri alanında doktora çalışmalarını yürüten ve laboratuvar ortamında çalışmak durumunda olan bursiyerlerin herhangi bir kaza vb. uğrama ihtimalleri de göz önüne alınırsa, bu kişilere sağlık güvencesi sağlanması bir gerekliliktir. Öne çıkan bir diğer konu ise, bursiyerlerin görev tanımlaması ile ilgilidir. Bazı bursiyerler, üniversiteleri tarafından araştırma görevlisi gibi kullanılırken, bazıları sadece öğrenci olmanın yükümlülüklerini yerine getirmektedir. Bu bağlamda, bu sistem içinde görev tanımlamalarının yapılması önemlidir. Bursiyerlerin genelinde dezavantaj olarak nitelendirdiği başka bir konu da, doktora sonrası olan belirsizliktir. YÖK 100/2000 bursiyerlerinin doktora sonrası için bir iş garantisi bulunmamaktadır. Bu burs programı, ülkemizde hem özel sektöre hem de kamu sektörüne büyük katkı sağlayacak bir programdır. Bu bağlamda doktora sonrası var olan belirsizliğin azaltılması,

programın işlerliği açısından önemlidir. Bursiyerlerin bazıları burs miktarını az olarak nitelendirmiştir. Ancak bu bursun geri ödemesiz ve asgari ücrete yakın bir burs olduğu da bursiyerler tarafından değerlendirilmelidir. Kuşkusuz, kongre ve sempozyumlara katılmak için daha fazla bir bütçe gerekse de, YÖK tarafından verilen bu burs miktarının azımsanmaması gerekmektedir.

YÖK 100/2000 burs programı, ülkemizde var olan doktoralı insan açığını kapatmak için uzun vadede oldukça iyi sonuçlar verecektir. Ancak, bursiyerler tarafından belirtilen dezavantajların en aza indirgenmesi, projenin daha iyi yerlere gelmesini sağlayacaktır. Sonuç olarak, doktora yapan insanlara doğru yatırımları yapmak, gelecek açısından ülkemize olumlu şekilde dönecektir.

4.3. Akademik Gelişim

Akademik gelişim hayat boyu devam eden bir süreçtir. Bu süreci sadece lisans ve lisansüstü eğitimlerle sınırlandırmak bizleri büyük bir yanılgıya itecektir. Hayat her gün değişen bir döngüdür, dolayısıyla akademik gelişimde de bu değişime ayak uydurmak gerekmektedir. Akademik gelişimin en önemli koşulları gelişmeleri takip etmek, sürekli okumak, sempozyum ve kongrelere katılmak olarak ifade edilebilir. Kuşkusuz, akademik gelişimin önceliği eğitim seviyesini yükseltmektir ancak sayılan diğer unsurlar da önemlidir. Bu başlıkta, YÖK 100/2000 bursiyerlerinin akademik gelişim konusundaki düşünceleri, katıldıkları burs programı ve aldıkları burs miktarı üzerinden değerlendirilmiştir.

A	B	C	Ç
Akademik gelişim için alınan burs miktarı yeterli değil. Bir sempozyuma katılmak lüks. Alınan bursun içine yaşamsal masrafları da koymak gerekiyor	Akademik gelişim için nispeten yeterli bir burs miktarından yararlanıyoruz. Genel yaşam giderlerini, özellikle evli olan ve herhangi bir işte çalışmayan bireyleri de düşünmek lazım. verilen burs miktarı günümüz şartlarında yeterli değildir.	Elde edilen bursun yarısından daha azı elimizde kalmaktadır. Elimizde kalan parayla 4 kitap alsak 100 lira üstü bir tutar oluyor ve eğer ücretli bir kongreye gidersek ki o bursla çok mümkün değil bu. Yani akademik gelişim değil, sadece doktora yapılabiliyor.	Sadece yaşamı idame ettirip, doktora devam ediyoruz. Akademik gelişim için önemli olan etkinliklere katılmak zor. Aslında kitap almak bile zor.
D	E	F	G
Alınan burs miktarı sadece hayatı idame ettirmek için yeterli, akademik gelişim için değil.	Alınan burs miktarı sadece hayatı idame ettirmek için yeterli, akademik gelişim için değil.	Önceden kalan öğrenim kredisi borçlarım ve aileme gönderdiklerimle birlikte ucuna yeten bir burs alıyorum. Sadece doktora yapmaya yetiyor. Bu da akademik gelişim için yeterli mi, tartışılır.	Genel yaşam için olması gereken harcamaları bile karşılamayan bir burs miktarımız var
H	I	İ	J
Ülkemizin ekonomik durumu ortada. Bir bireyin sadece bu bursla hayatını idame ettirmesi gerçekten çok güç. Kitap konusunda zaten ücretler ortada ayrıca şehir dışında sempozyum ve kongrelere katılmak zaten çok güç bu rakamlarla. Ben verilen bu bursun kadro açılmadığından dolayı sadece doktora öğrencilerine karşı bir sus payı olarak verildiği düşüncesindeyim. Ayrıca diğer ülkelerle diğer doktora yapan öğrencilerle kıyaslandığında durumumuz hiç iç açıcı görünmüyor ve daha da üzücü olanı bu durum değişecek gibi de görünmüyor.	Sadece yaşamsal ihtiyaçlara yeten bir burs alıyoruz. Doktora yapabilmek dışında akademik bir gelişim sağlamak için kadroya ihtiyaç var.	Alınan burs miktarı sadece hayatı idame ettirmek için yeterli, akademik gelişim için değil.	Asgari düzeyde evet yeterli buluyorum bursu. Ama kendimizi geliştirmek adına, önümüze çıkan her fırsatı değerlendirmek istediğimizde yeterli olmayacağını düşünüyorum; mesela sempozyum ve kongreler arasında seçim yapmamız gerekebilir, hepsine katılacak bir bütçeye sahip değiliz çünkü.
K	L	M	N
Alınan burs miktarıyla hem	Akademik gelişimin tam	Akademik gelişim için alınan	Ben kitap satın almak için

gündelik ihtiyaçları hem de kitap satın alma, sempozyum ve kongrelere katılma durumu söz konusu değil. Akademik gelişim için doktora yapmaktan fazlası gerekiyor.	anlamıyla gerçekleşmesi için verilen burs miktarının artırılması gerekiyor.	burs yeterli değil.	kredi kartı kullanıyorum yani borçlanıyorum. Sempozyum ve kongrelere katılmak için de durum aynı.
O	Ö		
Alınan burs miktarı sadece doktora devam etmek için yeterli. Akademik gelişim için gerekli olan sempozyum, kongre ve toplantılara katılmak mümkün değil.	En basit bir kongreye katılmak bile 500 TL'nin üzerindeyken, kitaplar bu kadar pahalıyken alınan burs miktarı ile akademik gelişimin tam olarak sağlanması mümkün görünmüyor.		

Son yıllarda ülkemizin ekonomik anlamda bazı sıkıntılar yaşadığı söylenebilir. Bunda hem ekonomi politikalarının hem de yabancı ülkelerin ülkemiz üzerinde yaptığı manipülatif söylemlerin etkisi bulunmaktadır. Bununla beraber, YÖK 100/2000 bursunun 2019 asgari ücretinden yüksek olduğu söylenmelidir. Ancak araştırma kapsamında görüşme yapılan bursiyerler, alınan bu burs miktarını özellikle akademik gelişim sağlamak için yeterli bulmamaktadırlar. Özellikle, alınan ücretle sadece doktora eğitimine devam edildiği ve hayatın gerektirdiği masrafların karşılanabildiği vurgulanmıştır. Akademik gelişim sağlamak için sempozyum, kongre ve toplantılara katılmak önemlidir. Ancak, bursiyerler bu tür organizasyonlara katılmadıklarını, katılsalar bile bunu borçla yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda bu konuda YÖK bazı iyileştirmeler yapabilir. Bunlardan ilki doktora bursiyerlerine sene içinde yaptıkları yayınlara göre akademik teşvik vermek olabilir. Bir diğer konu ise, sempozyum ve kongrelere katılım ücretlerinin karşılanmasıdır. Bu uygulamalar hayata geçirilirse, bursiyerlerin motivasyonlarında artış olacağı gibi, bu durum çalışma performanslarına da yansıtacaktır.

4.4. Gelecek Kaygısı

Bu başlık altında, YÖK 100/2000 bursiyerlerinin gelecek kaygısı üç soru üzerinden ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu sorular: 1. Araştırma görevlisi olarak doktora devam etmek ister miydiniz? 2. Herhangi bir üniversitede daimi kadronuzun olmaması doktora sonrası için sizi endişelendiriyor mu? ve Doktora sonrası için iş garantiniz olsaydı bu durum yaptığınız çalışmalarını nasıl etkilerdi? şeklinde belirlenmiştir. Bu sorulara verilen cevapların çoğu ortaktır. Bundan dolayı bu bölümde, araştırmaya katılan tüm bursiyerlerin düşüncelerine yer verilmemiş, sadece ayrıksı ve ayrıntılı olanlar irdelenmiştir.

Bursiyerlerin hepsi, doktora araştırma görevlisi olarak devam etmek istediklerini belirtmişlerdir. Bunun nedenleri ise genel anlamda; hoca sıfatı taşıma, alınan maaşın yüksek olması, sempozyum ve kongre ödenekleri şeklinde belirtilmiştir.

H bu konuda şu ifadeleri kullanmıştır:

Araştırma görevlisi olmak isterdim. Zaten bu hedef doğrultusunda nadir de olsa açılan kadroları takip etmekteyim ve başvurmaktaayım. Ancak bizim alanımız özelinde açılan kadro sayısı çok kısıtlı ve deyim yerindeyse “adrese teslim” kadrolar. Bu yüzden belki de doktora sürecinin sonuna kadar atanamayacağız. Ama bir açıdan da bu konuda kendimi şanslı görüyorum ya da belki teselli etmek istiyorum. O da atanamadığım süre zarfında tezime daha da fazla odaklanıp daha güzel şeyler ortaya çıkabileceğine inandığım noktasındadır.

H, araştırma görevliliği ve kadro konularında umutsuz ifadelerde bulunurken; aynı zamanda içerisinde belirli bir umut da taşımaktadır. Son yıllarda, ülkemizde açılan araştırma görevliliği kadrolarının çoğunda farklı tartışmalar olmuş hatta bazı kadroların iptali dahi gerçekleşmiştir. Bu durum eleştirilen bir konudur. Ancak, H bu tür konularla meşgul olmadan iyimser bir şekilde doktora sürecinde tezine daha iyi odaklanabileceğini de ifade etmiştir.

Aynı şekilde G de araştırma görevlisi olarak doktora devam etmek istediğini belirtmiş ve zaman zaman araştırma görevlilerinden daha fazla çalıştıklarını ancak haklarını tam olarak alamadıklarını söylemiştir:

Bize göre daha çok avantajlara sahipler her noktada. Lisans öğrencilerinin gözünde onlar “Hoca” iken biz “siz” veya “sen” iz. Kendimizi geliştirmek için kongrelere vs. katılmamız gerekmesine rağmen bunlara katılım için ekstra destek almamız büyük sorun. Kadrodaki araştırma görevlilerinden çok çalışmamıza rağmen herhangi bir sigortamızın olmaması her yerde sorun olarak karşımıza çıkıyor. Ki bu yüzden evli olanlarımızın eşlerinin tayinleri yapılamıyor. Çünkü normal öğrenciden farkızsın! YÖK Bursiyeri olan tayin için geçerli bir mazeret değil! Bu nokta da insan bunalıma giriyor ve çalışma verimi de azalıyor.

G oldukça önemli noktalara dikkat çekmiştir. Eş durumu, sigorta, teşvik gibi konular YÖK tarafından dikkate alınmalı ve bu konularda iyileştirmeler yapılmalıdır.

C, YÖK 100/2000 burs programının Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı kaldırıldıktan sonra, bu programın yerine hayata geçirildiğini ancak ÖYP’deki avantajların olmadığını ifade etmiştir. Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı kapsamında atanan kişilerin araştırma görevlisi olarak atandıklarını ve doktora sonrası için daha avantajlı olduklarını belirten C, araştırma görevlisi olarak doktora devam etmek istediğini belirtmiştir.

YÖK 100/2000 burs projesini en büyük dezavantajlarından biri, bursiyelerin iş garantisinin olmamasıdır. Bursiyerlerin hepsi, doktora sonrası iş ve kadro garantisiz olmama durumunu olumsuz şekilde nitelendirmiştir. Kadro garantili bir burs programının kendilerini psikolojik anlamda olumlu etkileyebileceğini ve bunun yapılan çalışmalara da daha fazla nitelik kazandıracağını söylemişlerdir.

F, doktora sonrası için yaşanan gelecek kaygısının yapılan çalışmaları ve motivasyonu oldukça etkilediğini ifade etmiş ve şunları söylemiştir:

İş garantimin olması yapacağım çalışmalarda daha iştahlı olmamı sağlardı. Gelecek kaygım olmadan, geçim derdim olmadan sadece yapacağım araştırmalara odaklanırdım. Fakat sürekli gelecek kaygısı kafamın bir köşesinde ve bu benim konsantrasyonumu etkiliyor.

Bununla beraber, alanı Bilgisayar Mühendisliği-Biyoenformatik olan I, alanından kaynaklı gelecek kaygısı taşımadığını belirterek, şu ifadeleri kullanmıştır: “Mesleğimde özel sektöre iş bulmam mümkün olduğundan endişelendirmiyorum. Ülke dışında iş olanakları bulmaya çalışıyorum. Asıl hedefim uluslararası araştırmacı olabilmek.” I’nın koyduğu hedefler, doktora yapan bir aday için olması gereken hedeflerdir. Kuşkusuz bu hedeflerde I’nın alanının da etkisi vardır. Ancak, YÖK 100/2000 bursu kapsamında belirlenen alanların tümünün ülkemiz için öncelikli alanlar olduğu unutulmamalıdır.

Benzer şekilde Ö de aynı düşüncelere sahiptir. Doktora sonra kadro ve iş garantisinin olmamasının kendisini endişelendirmedeğini doktora sürecinde yaptıklarına ve birikimlerine güvendiğini ifade etmiştir.

Herkes mezun olduğunda birilerinin kapısını çalıp kendini tanıtacak. Ben dosyama masaya bıraktığımda eminim bir çok kadrolu ya da kadrosuzdan daha güçlü ses verecektir. Bu inancım da olmasa zaten kaygım da olurdu endişem de. Onlar kadrosuna güveniyor ben de çabalarım ve birikimlerime...

I ve Ö doktora yapan bir kişinin kadro garantisinin olmamasının onu ve yaptığı çalışmalarını etkilememesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Doktora yapan bir kişinin bu şekilde hedeflerle ilerlemesi önemlidir.

Özetle, bu başlıkta YÖK 100/2000 bursiyerlerinin gelecek kaygılarının ne yönde olduğu incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmaya katılan bursiyerlerin çoğu gelecek kaygısı duymaktadır. Ancak burada unutulmaması gereken bazı noktalar vardır. YÖK 100/2000 doktora burs programı bir istihdam programı değil, öncelikli alanlarda doktora yapan kişilere kolaylık sağlayan bir programdır. Ayrıca, öncelikli alanlarda doktora eğitimi alan ve eğitimi süresince farklı çalışmalarda bulunan adayların gelecek kaygısı taşımamaları gerekmektedir.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Bu çalışma, Türkiye’de doktoralı insan kaynağını karşılamak-arttırmak üzere YÖK tarafından hayata geçirilen YÖK 100/2000 doktora bursunun avantaj ve dezavantajlarını değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada nitel araştırmanın en önemli veri toplama tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği kullanılmış ve farklı alanlarda doktora eğitimi alan 18 kişi ile görüşülmüştür. Ayrıca bu kişilerin öncelikli alanlarda doktora eğitimine devam ettikleri söylenmelidir. Ortaya çıkan bulgular görüşmeye katılan 18 kişinin düşünceleri doğrultusunda yorumlanmıştır. Dolayısıyla sonuçlar genellenmemiştir.

YÖK 100/2000 burs programı, yurt dışında gelişmiş ülkeler tarafından verilen burs programları örnek alınarak hazırlanmıştır. Programın öncelikli amacı, ülkemizin doktoralı insan kaynağını arttırmaktır. Doktoralı insan kaynağının artması hem ekonomiye, hem de ar-ge faaliyetlerine olumlu etki edecektir. Bir ülkede doktoralı insan kaynağının fazla olması, bilginin daha fazla kullanılması ve üretilmesi anlamına gelmektedir. Teknoloji ve enformasyon çağında ise bilgi en önemli unsurdur. Çünkü bilgi pazarlanabilmekte, satılabilmekte ve ihraç edilebilmektedir.

YÖK 100/2000 bursunun doktora adayları için pek çok avantajı bulunmaktadır. Öncelikli olarak geri ödemesiz bir burs olarak, alınan burs miktarının yeterli olduğunu söylemek gerekmektedir. Kuşkusuz ekonomik şartlar zaman zaman kişileri zorlayabilmektedir. Ancak, YÖK tarafından verilen bu bursun geri ödemesiz olduğu göz önüne alınmalıdır. Bir diğer avantaj, bursiyerlerin YÖK tarafından belirlenen öncelikli alanlarda doktora yapmalarınıdır. Bu doktora programları, Türkiye’nin önemli ve büyük üniversitelerinde açılmaktadır. Dolayısıyla doktora eğitiminin alanında uzman öğretim üyeleriyle çalışma fırsatı yakalanarak tamamlanması önemlidir.

Üniversitelerde araştırma görevlisi olarak istihdam edilmeyip, dışarıdan doktora eğitime devam eden pek çok kişi aynı zamanda farklı bir işte çalışmak zorunda kalmaktadır. YÖK 100/2000 bursiyerleri farklı bir işte çalışma zorunluluğu olmadan doktora eğitimlerine odaklanma fırsatı bulabilmektedirler. Bu avantaj, doktora eğitiminin görece daha rahat geçmesini sağlamaktadır. YÖK 100/2000 bursiyerleri, doktora eğitimleri boyunca öğretim üyeleriyle yakın olma ve birlikte çalışma olanağı bulmaktadırlar. Öğretim üyeleriyle ortak çalışma yapmak ve projelerde bulunmak bursiyerlere avantaj sağlamaktadır. Ayrıca bursiyerlerin eğitim aldıkları üniversitelerdeki laboratuvar ortamında rahat bir şekilde çalışabilmeleri de büyük bir avantajdır.

YÖK 100/2000 bursunun avantajları olduğu gibi ortaya çıkan bazı dezavantajları vardır. Bunlardan en önemlisi ve tüm bursiyerler tarafından dile getirilen nokta; sağlık güvencesidir.

Bursiyerlere sağlık güvencesi verilmemekte, bursiyerler genel sağlık sigortasından yararlanmaktadır. Bu durum olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Ülkemizin bu konuda bursiyerlere kolaylık sağlayabilecek güçte olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, bundan sonraki süreçte bursiyerlere sağlık güvencesi verilmesi beklenmektedir. YÖK 100/2000 bursiyerlerinin doktora sonrası istihdam konularında belirsizlik bulunmaktadır. Kuşkusuz burada, ülkemizden doktora sırasında, sonrası için belirli olan bir istihdam beklenmemektedir. Ancak, istihdam konusunun sadece bursiyerlere bırakılması da olumsuz bir durumdur. Devletimizin ve bursiyerlerin ortak çabasıyla, doktora eğitiminden sonra, bursiyelerin ülkemiz için faydalı olabilecek pozisyon ve iş kollarında çalışması önemlidir. Doktora eğitimi süresince üretken olan ve farklı çalışmalar içinde olan bursiyerlerin maddi olarak desteklenmesi de önem taşımaktadır. Dolayısıyla, akademik teşvik ve sempozyumlar için ödenek gibi gelişmelerin de burs programına dâhil edilmesi önemlidir.

Sonuç olarak, YÖK 100/2000 doktora burs projesi ülkemizin gelişim ve kalkınmasına doğrudan katkı yapan bir projedir. Bu projenin iyileştirilerek sürdürülmesi gerekmektedir. Türkiye'nin doktoralı insan kaynağının artırılması ilerleyen yıllarda ülkemizin gelişimine doğrudan katkı sağlayacaktır. Tespit edilen eksikliklerin giderilmesiyle proje çok daha iyi yerlere gelecek ve ülkemizin 2023 hedeflerine yakınlaşmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbulut, İ. H., Şahin, Ç. ve Çepni, S. (2013). "Doktora Tez Sürecinde Karşılaşılan Problemlerin Belirlenmesi: Eğitim Fakültesi Örneği." *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423939725.pdf> adresinden 15.04.2020 tarihinde edinilmiştir.
- Beydoğan, Ö., H. (2016). *Eğitimin İşlevleri*, <http://pegemindeks.net/index.php/Pati/article/viewFile/2566/2031> 15.05.2020 tarihinde edinilmiştir.
- Braun, V. and Clarke, V. (2006). Using Thematic Analysis in Psychology, *Qualitative Research in Psychology*, Sayı: 3, Cilt: 2, s.77-101.
- Çakmak, Ö. (2008). *Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi*, https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/30505663/884159134_11_03_cakmak.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1550235775&Signature=4KM5kJ%2Fv%2B8%2BAuj%2Bvi055bugdFgo%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DEGITIMIN_EKONOMIYE_ve_KALKINMAYA_ETKISI.pdf adresinden 22.06.2020 tarihinde edinilmiştir.
- Çıkkılı, Y. (2016). *Eğitimle İlgili Temel Kavramlar*, <http://pegemindeks.net/index.php/Pati/article/viewFile/2566/2031> adresinden 17.07.2020 tarihinde edinilmiştir.
- Demirci, F. S. (2011). *Eğitim ve Verimlilik*, http://www.vizyon21y.com/documan/Egitim_Ogretim/Egitim/Egitim_ve_Verimlilik/Egitim_ve_Verimlilik.pdf adresinden 15.07.2020 tarihinde edinilmiştir.
- Glesne, C. (2013). Nitel araştırmaya giriş. (Çev: A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karaman, S. ve Bakırcı, F. (2010). "Türkiye'de Lisansüstü Eğitim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri." *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, (14) 2, <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423881457.pdf> adresinden 24.07.2020 tarihinde edinilmiştir.
- Lyons, A. and Rohleder, P. (2015). *Qualitative Research in Clinical and Health Psychology*, United Kingdom: Palgrave Macmillan.
- Marks, D. F. and Yardley, L. (2004). *Research Methods for Clinical and Health Psychology*, London: Sage.
- Merriam, B. S. (2013). Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber. (Çev: S. Turan). Ankara: Nobel Kitap.

Özmen, M, Z. ve Güç, F. (2013). “Doktora Eğitimi İle İlgili Yaşanan Zorluklar ve Baş Etme Stratejileri: Durum Çalışması.” *Yüksek Öğretim ve Bilim Dergisi*, <http://acikerisim.giresun.edu.tr/xmlui/handle/123456789/301> adresinden 22.07.2020 tarihinde edinilmiştir.

Erişim Tarihi: 18.02.2021. <http://www.dildernegi.org.tr/TR,274/turkce-sozluk-ara-bul.html>

Erişim Tarihi: 19.02.2021. <http://www.meb.gov.tr/2023-egitim-vizyonu-aciklandi/haber/17298/tr>

Erişim Tarihi: 19.02.2021, http://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/2211_2015_ilan_dr_web.pdf

Erişim Tarihi: 19.02.2021.

https://yyegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/21031209_ylsy_tanitim_kitapcigi.pdf

Erişim Tarihi: 20.02.2021. <https://yuzukibinbursu.yok.gov.tr/Sayfalar/HaberDuyuru/100-2000-doktora-projesi-nedir.aspx>

-
- Etik Beyanı** : Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde NÖHÜSOSBİL Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazar (larına) aittir.
- İlgili çalışmada kullanılan veriler 2019 yılında toplanmış ve veriler analiz edilmiştir. Veriler 2020 yılı öncesinde toplandığından etik kurul kararı gerekmemektedir.
- Yazar Katkıları** : Çalışmanın tüm aşamaları tek yazar tarafından yürütülmüştür.
- Çıkar Beyanı** : Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.
- Ethics Statement** : The author(s) declares ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, NÖHÜSOSBİL Journal does not have any responsibility, and all responsibility belongs to the author(s).
- The data used in the study were collected and analyzed in 2019. Since the data were collected before 2020, no ethics committee approval is required.
- Author Contributions** : All stages of the study were carried out by a single author.
- Conflict of Interest.** : There is no conflict of interest in the study.
-